

ks. Kazimierz Matwiejuk, Siedlce-Radom

UCZESTNICTWO W CELEBRACJI EUCHARYSTII W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

Ojciec Święty, Jan Paweł II, podczas procesji eucharystycznej w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pana Jezusa w 2004 r., zapowiedział zwołanie Synodu Biskupów. Jego obrady odbyły się w dniach od 2 do 29 października 2005 r. Przedmiotem refleksji IX zwyczajnego zgromadzenia Synodu Biskupów była Eucharystia jako źródło i szczyt życia i posłannictwa Kościoła.

Eucharystia zajmuje bardzo ważne miejsce w nauczaniu Jana Pawła II. Wypowiedzi Papieża o tematyce eucharystycznej są zawarte w licznych encyklikach, adhortacjach apostolskich, homiliach, przemówieniach i listach¹. Refleksja Jana Pawła II nad Wielką Tajemnicą Wiary jest przeniknięta troską o poprawność jej celebracji oraz o świadome, czynne i pełne w niej uczestnictwo wiernych. W ten sposób Papież uczestniczy w realizacji trwającej odnowy liturgicznej, którą rozpoczął Sobór Watykański II. Sobór chciał przez tę odnowę „przyczynić się do coraz większego rozwoju życia chrześcijańskiego wśród wiernych” (KL 1). Nas zainteresuje aspekt uczestnictwa wiernych w celebracji Eucharystii w nauczaniu Jana Pawła II.

1. Oblacyjny charakter Eucharystii

Eucharystia zajmuje szczególne miejsce w liturgii Kościoła, w której na różne sposoby jest celebrowana tajemnica śmierci i zmartwychwstania Chrystusa². Eucharystia

¹ Szczególnym wyrazem refleksji Ojca Świętego nad Tajemnicą Eucharystii jest jego wielkoczwartkowy List apostolski *Dominicae cenae* (= DC) z 24 marca 1980 roku oraz encyklika o Eucharystii w życiu Kościoła, *Ecclesia de Eucharistia* (= EdE), wydana w Wielki Czwartek, 17 kwietnia 2003 r.

² Liturgię stanowią sakramenty, sakramentalia, celebracje roku liturgicznego i Liturgia Godzin. Inne celebracje są nabożeństwami ludu chrześcijańskiego. Liturgia ma wymiar zbawczy, ponieważ jest dziełem Boga, który „tu i teraz” zbawia człowieka. Nabożeństwa mają wymiar kultyczny, ponieważ są dziełem Ludu Bożego. One przygotowują do liturgii lub utrwalają doświadczenie liturgiczne. „Zarówno różne nabożeństwa ludu chrześcijańskiego, jak też inne formy pobożności są pożądane i godne zalecenia pod warunkiem, że nie będą zastępowały ani nie będą mieszane z celebracjami liturgicznymi. Autentyczne duszpasterstwo liturgiczne potrafi się oprzeć na bogactwie ludowej pobożności, oczyszczać ją i poprowadzić ku liturgii, jako dar ofiarny różnych narodów”, Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania* (17.12.2001), Pallottinum 2003, nr 18.

aktualizuje dzieło zbawcze wcielonego Syna Bożego. Jest sakramentalnym uobecnieniem Jego ofiary z Golgoty. „Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wieczerzy, tej nocy, kiedy został wydany, ustanowił eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utwalił Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy - Kościołowi powierzył pamiątkę swej Męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną, w której pożywamy Chrystusa, w której dusza napęlnia się łaską i otrzymuje zadatek przyszłej chwały” (KKK 1323). Jezus Chrystus ustanowił Eucharystię podczas żydowskiej wieczerzy paschalnej³. Dzięki Eucharystii ofiarna śmierć Chrystusa nie jest tylko jednorazowym faktem historycznym⁴.

Ofiarę wcielonego Syna Bożego zapowiadały ofiary Starego Testamentu, które były jej figurami. One stanowiły formę przygotowywania do ofiary krzyżowej Chrystusa. A ta jest wypełnieniem ofiar Starego Przymierza, nieskończenie je przewyższając. Odtąd ofiary Starego Przymierza przestały obowiązywać (Hbr 8,1-13). Sam Jezus stał się Barankiem ofiarnym, który we krwi swojej ustanowił Nowe Przymierze⁵. Jego krew jest skutecznym znakiem zbawienia całej ludzkości⁶. Wyjątkowość tej ofiary polega na tym, że był nią wcielony Syn Boży, i to nie tylko przez moralne cierpienie, ale przez egzystencjalny udział w śmierci. Na krzyżu umarł Syn Boży, który stał się człowiekiem, a nie tylko człowiek zwany Jezusem⁷.

Ofiara złożona na Golgocie miała swój początek w tajemnicy Wcielenia Słowa Przedwiecznego. Przyjście Jezusa na świat było inauguracją tej ofiary. Jej perspektywa inspirowała Jego nauczanie i czyny całego życia, aż do godziny wyznaczonej przez Ojca⁸. Syn Boży „uniżył samego siebie, stając się posłusznym aż do śmierci - i to śmierci krzyżowej” (Flp 2,8). Był to moment szczytowy Jego misji, ale nie oderwany od reszty życia. Wewnętrzne usposobienie ofiarnicze Chrystusa, przeniknięte całkowitym poddaniem się woli Ojca i bezinteresowną służbą ludziom, było zasadniczym rysem Jego osobowości.

Jezus Chrystus dając siebie „na okup za wielu” wyraził solidarność z każdym człowiekiem, z każdym grzesznikiem. Dokonane przez Niego odkupienie objęło wszystkich ludzi wszystkich czasów. Miało charakter uniwersalny⁹. Jego intencja złożenia siebie w ofierze Ojcu była pozbawiona jakichkolwiek form egoizmu. Czystość intencji była doskonała. Stanowiła ją bezinteresowność i wspaniałomyślność. Celem zaś było wypełnienie woli Ojca, by zbawić ludzkość, uwalniając ją od wszelkiego zła¹⁰.

³ O ustanowieniu Eucharystii mówią synoptycy i św. Paweł. Ukazują oni śmierć Chrystusa jako ofiarę. Synoptycy czynią to, uwzględniając kontekst paschalny Ostatniej Wieczerzy, apostoł Paweł zaś przez stwierdzenie: „Chrystus został złożony w ofierze jako nasza Pascha” (1Kor 5,7), zob. S. Bielecki, *Ustanowienie Eucharystii*, w: *Eucharystia, Misterium, Ofiara, Kult*, Lublin 1997, 37-50.

⁴ A. L. Szafrński, *Teologia liturgii eucharystycznej*, Lublin 1981, s. 74.

⁵ J. Chmiel, *Żydowskie korzenie chrześcijańskiej liturgii*, AK 82 (1990) 114, s. 56-57.

⁶ C. Rychlicki, *Człowiek współczesny wobec tajemnicy Odkupienia*, RBL 32 (1979), s. 305

⁷ E. Ozorowski, *Eucharystia w nauce i praktyce Kościoła katolickiego*, Poznań 1990, s. 255.

⁸ Jan Paweł II, *List apostolski do kapłanów na Wielki Czwartek* (1988 r.), n. 1, w: *Listy do kapłanów*, Kraków 1998.

⁹ Jan Paweł II, *Jezus Chrystus*, w: *Katechezy*, Kraków 1999, s. 305

¹⁰ Jan Paweł II, DC n. 5.

Przez swoją śmierć, dopełnioną zmartwychwstaniem, Jezus okupił wszelkie grzechy ludzkości. Mocą tej ofiary dokonuje się pojednanie człowieka z Bogiem. Zbawienie, które ciągle się dokonuje, jest rzeczywistością, w której Bóg nieustannie ogarnia człowieka swą odwieczną miłością¹¹. On pragnie uczynić go „nowym stworzeniem”. Grzeszników darzy swoim przebaczeniem¹².

Śmierć Chrystusa i Jego zmartwychwstanie jest punktem zwrotnym w dziejach całej ludzkości i poszczególnych ludzi. Tajemnica Jego Paschy jest istotną treścią liturgii eucharystycznej¹³.

2. Eucharystyczna celebracja krzyżowej ofiary Chrystusa

Ofiara złożona przez Chrystusa na Kalwarii jest obecna w Eucharystii. Zanim Jezus Chrystus wydał swoje ciało i krew na krzyżu za zbawienie człowieka, uczynił to w sposób sakramentalny podczas Ostatniej Wieczerzy. Trwanie Kościoła zapewnia obecność Chrystusowej ofiary z Golgoty¹⁴. Ta ofiara jest uobecnianą w liturgii za pomocą znaków. Postacie eucharystyczne chleba i wina, pod którymi jest obecny Chrystus, wyobrażają krwawe rozdzielanie Jego ciała i krwi w chwili śmierci krzyżowej. Dzięki tym znakom aktualizuje się Jego ofiara, która w wymiarze historycznym była wydarzeniem jednorazowym¹⁵ Bóg - Człowiek, który jest arcykapłanem Nowego Przymierza, jest głównym działającym w ofierze na krzyżu i we Mszy Świętej, odprowadzanej na ołtarzach całego świata¹⁶. Różnica tkwi w sposobie ofiarowania. „Na krzyżu ofiarował On Bogu siebie samego i swe cierpienia. Ofiarowanie Żertwy dokonało się przez śmierć krwawą, dobrowolnie przyjętą. Natomiast na ołtarzu, skoro Jego natura ludzka jest w stanie chwały, „śmierć panować nad Nim nie będzie” (Rz 6,9), niemożliwe jest przelanie krwi¹⁷. Jezus Chrystus pozwolił się ukrzyżować dla zbawienia ludzi, a obecnie aktualizuje tę Ofiarę w tym samym celu przez pośrednictwo biskupów, prezbiterów i wiernych¹⁸. „W tajemnicy Ofiary eucharystycznej (...) dokonuje się nieustannie dzieło naszego Odkupienia¹⁹”.

Sposób celebrowania Eucharystii nawiązuje do czynności, które Zbawiciel świata wykonał w Wielki Czwartek. Istotną treścią celebracji eucharystycznej jest głoszenie śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa oraz udział w Jego ciele i krwi²⁰. Istotne treści zbawcze pochodzące od Niego otrzymały od Kościoła obrzędowość, która wy-

¹¹ KKK 605.

¹² Jan Paweł II, DC n. 3

¹³ A. Gerken, *Teologia Eucharystii*, Warszawa 1977, s. 164.

¹⁴ J. Miazek, *Eucharystia – ofiara – kult – obrzęd*, AK 448 (1983), s. 315 – 325.

¹⁵ Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy Świętej na rozpoczęcie II Krajowego Kongresu Eucharystycznego* (Warszawa 1987), w: *Pielgrzymki do Ojczyzny*, dz. cyt., s. 542.

¹⁶ Jan Paweł II, DC n. 8.

¹⁷ Pius XII, *Encyklika Mediator Dei*, w: *Eucharystia w wypowiedziach papieża i innych dokumentach Stolicy Apostolskiej XX w.*, red. R. Rak, Londyn 1987, s. 47.

¹⁸ *Breviarium fidei, Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła* 1989, VII, 319-320.

¹⁹ *Dekret o posłudze i życiu kapłanów* n. 13, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 1968.

²⁰ A. Nowicki, *Ostatnia Wieczerza a Kościół*, w: *Eucharystia*, red. J. Kruciny, Wrocław 1987, s. 286

jaśnia tajemnicę Paschy Odkupiciela człowieka. Istnieje różnorodność sposobów celebrowania Ofiary eucharystycznej. Ta różnorodność jest skutkiem inkulturacji, która pomaga zrozumieć tajemnicę zbawienia przez wykorzystanie w liturgii elementów zaczerpniętych z określonej kultury, w której objawia się różna mentalność ludzi, także różna świadomość teologiczna²¹. W historii Kościoła ulegały pewnym zmianom drugorzędne elementy celebracyjne. Pozostała natomiast niezmienną istotą „Mysterium”, ustanowionego w wieczerniku przez Odkupiciela świata²².

Celebracja Eucharystii jest wykonywaniem testamentu, który Kościół otrzymał od swojego Założyciela w przeddzień Jego śmierci. Lud Boży spełnia to, co sam Jezus uczynił w ten pamiętny wieczór, i co polecił spełniać swym uczniom²³. Wierni sprawują Ofiarę eucharystyczną pod przewodnictwem wyświęconego szafarza. On jest znakiem Chrystusa przez sakramentalne utożsamienie się z Nim²⁴. Przez sprawowanie Eucharystii, jej uczestnicy partycypują w owocach Paschy Jezusa. Tak dopełnia się w Kościele i przez Kościół dzieło zbawienia²⁵. Dzięki sakramentowi Eucharystii, ofiara Chrystusa na krzyżu ma charakter ponadczasowy. Nie jest ona powtarzana, ani ponawiana, ale sakramentalnie uobecnianą²⁶.

Podczas celebracji eucharystycznej Jezus nie umiera po raz drugi, ale fakt Jego śmierci krzyżowej jest realny. Tak się dzieje dzięki anamnezie liturgicznej²⁷. Anamneza bowiem przypomina wydarzenia zbawcze uobecnia sakramentalnie. Autor Listu do Hebrajczyków z naciskiem podkreśla, że Chrystus ofiarował się „raz na zawsze” (10,10). Trwałość Jego ofiary dzięki Eucharystii nie dotyczy historycznych okoliczności wydarzenia kalwaryjskiego, ale obecności misterium śmierci i zmartwychwstania wcielonego Słowa. „Ofiara Chrystusa i ofiara Eucharystii są jedyną ofiarą. Jedną jest bowiem Hostia, ten sam ofiarujący – obecnie przez posługę kapłanów – który wówczas ofiarował siebie na krzyżu, a tylko sposób ofiarowania jest inny. W tej Boskiej Ofierze, dokonującej się we Mszy Świętej, jest obecny i w sposób bezkrwawy ofiarowany ten sam Chrystus, który na ołtarzu krzyża ofiarował samego siebie w sposób krwawy”²⁸.

We Mszy Świętej uobecnia się całe zbawcze dzieło, zatem dramat Golgoty i radość zezurekcji. Do ich celebracji używa rzeczy materialnych, chleba i wina²⁹. Za ich pomo-

²¹ M. Starowieyski, *Eucharystia pierwszych chrześcijan*, Kraków 1987, s. 20.

²² Jan Paweł II, DC, n. 9.

²³ Tamże.

²⁴ J. Janicki, *Msza Święta*, Warszawa 1993, s. 10.

²⁵ A. Dyr, *Tajemnica Odkupienia w eucharystii mniejszej Mszału*, w: *Tajemnica Odkupienia*, Communio 11, Poznań 1997, s. 397.

²⁶ A. J. Znak, *Fundamentalne rzeczywistości liturgii*, Oleśnica 1992, s. 26

²⁷ Jan Paweł II, DC n. 9.

²⁸ KKK 1367

²⁹ Chleb, którego używa się do sprawowania Eucharystii, zgodnie ze starożytną tradycją Kościoła łacińskiego, powinien być czysto pszenny, świeżo wypieczony i niekwaszony. Natura znaku domaga, by materia służąca do sprawowania Eucharystii miała wygląd pokarmu. Chleb eucharystyczny powinien być tak przyrządzony, aby kapłan w czasie Mszy z ludem mógł rzeczywiście przełamać Hostię na kilka części i rozdzielić je przynajmniej niektórym wiernym. Nie wyklucza się jednak małych hostii, gdy wymaga tego większa liczba przyjmujących Komunię świętą lub inne racje duszpasterskie. Wino do celebrowania Eucharystii powinno być z owocu winnego krzewu (por. Łk 22, 18), naturalne i czyste, bez jakichkolwiek dodatków obcych substancji, zob. OWMR 320 – 322.

cą istota ofiary Chrystusowej staje się dostępna uczestnikom celebracji. „Ileż na ołtarzu sprawowana jest ofiara krzyżowa, w której „na Paschę naszą ofiarowany został Chrystus” (1Kor 5,7), dokonuje się dzieło naszego odkupienia”³⁰

3. Ku pełnemu uczestnictwu we Mszy Świętej.

Eucharystia jest sakramentem, w którym nieustannie odnawia się z woli Jezusa Chrystusa Jego misterium paschalne³¹. Dlatego sprawowanie Eucharystii stało się od samego początku centralnym aktem kultu i źródłem życia wspólnoty chrześcijańskiej. Dzięki sakramentowi ciała i krwi Chrystusa, Kościół znajduje się wciąż w samym centrum tajemnicy Odkupienia³². Kościół w poczuciu odpowiedzialności za świętość celebracji eucharystycznej ustala zasady, normujące jej sprawowanie i uczestnictwo w niej³³. Wszystkie czynności liturgiczne nie są prywatnymi czynnościami chrześcijan, ale są własnością Kościoła³⁴.

Podstawowym warunkiem uczestnictwa we Mszy Świętej jest świadomość „sacrum” Mszy Świętej. Świętość Eucharystii wynika z faktu, że w niej Chrystus zawarł samego siebie i całe dzieło Odkupienia. Świadomość uczestników zgromadzenia eucharystycznego o rzeczywistej obecności Jezusa Chrystusa w liturgii jest fundamentem owocnego udziału w czynnościach liturgicznych. „Sacrum” Ofiary eucharystycznej jest świętością ustanowioną przez samego Zbawiciela podczas wielkoczwartkowej Wieczery. Słowa i czynności przewodniczącej celebracji Eucharystii, którym odpowiada świadome i czynne uczestnictwo całego zgromadzenia eucharystycznego, są echem tego, co miało miejsce w wieczniku w Wielki Czwartek³⁵.

Świadomość świętości Mszy św. winien mieć przede wszystkim przewodniczący celebracji, zatem biskup lub prezbiter. Ta świadomość wyraża się w gotowości celebrowania Eucharystii „in persona Christi”, co oznacza „w swoistym sakramentalnym utożsamieniu z Prawdziwym i Wiecznym Kapłanem, który Sam tylko Jeden jest prawdziwym i prawowitym Podmiotem i Sprawcą tej swojej Ofiary – i przez nikogo właściwie nie może być w jej spełnieniu wyręczony”³⁶. Ona niejako materializuje się w wiernym respektowaniu przepisów, które zapewniają poprawność celebracji eucharystycznej. „Nie wolno nikomu, ani kapłanowi, ani jakiegokolwiek grupie, na własną rękę nicze-

³⁰ KK 3.

³¹ S. Lech, *Uwarunkowania historyczne i kulturowe w sposobie sprawowania Eucharystii*, AK 447 (1983), s. 194.

³² Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy Świętej Wieczery Pańskiej* (19. 04. 1984), w: *Nauczanie Papieskie VII - 1* (1984), Poznań 2001, s. 498.

³³ Jan Paweł II, DC n. 12.

³⁴ KL 26.

³⁵ Jan Paweł II, DC n. 8. Zob. KKK 1140: Liturgię celebryje cała wspólnota, Ciało Chrystusa zjednoczone ze swoją Głową. Kościół to lud święty, zjednoczony i zorganizowany pod zwierzchnictwem biskupów. Czynności liturgiczne należą do całego Ciała Kościoła, uwiadcniają je i na nie oddziałują. Poszczególnych natomiast jego członków dotyczą w różny sposób, zależnie od stopnia święceń, urzędów i czynnego udziału.

³⁶ Tamże.

go do niej dodawać, z niej ujmować lub w niej zmieniać”³⁷ Liturgia nie jest własnością ani kapłana, który przewodniczy jej celebracji, ani zgromadzenia, w którym jest ona sprawowana³⁸.

Kapłan przewodniczący celebracji liturgii mszalnej zostaje w sposób sakramentalny wprowadzony w to „sacrum” Ale nie oznacza to, że staje się właścicielem tej Świętości. Dlatego szafarz Eucharystii nie może dowolnie dysponować tekstem liturgicznym i nadawać mu osobisty i dowolny kształt³⁹ Takie zabiegi mogą być efektowne albo bardziej odpowiadać jego subiektywnej pobożności, ale w rzeczywistości są zlekceważeniem Sakramentu i zdecydowanie utrudniają doświadczenie obecności Chrystusa Zbawiciela⁴⁰.

Wierni swoją świadomość „sacrum” Mszy Świętej winni kształtować w klimacie prawdy, że w celebracji Eucharystii „nic nie jest ważniejsze od tego, że w sposób niewidzialny, lecz rzeczywisty, działa tu Chrystus przez swojego Ducha”⁴¹. Liturgia nie jest wyłącznie przypomnieniem zbawczych wydarzeń z przeszłości. Ona sprawia, że zbawienie, którego ceną była śmierć Chrystusa na krzyżu, jest dostępne dla każdego uczestnika Eucharystii. Wierni, którzy gromadzą się na Jej sprawowanie muszą mieć świadomość, że Odkupienie, dokonane jeden raz w historii ludzkości, jest sakramentalnie uobecnione „tu i teraz”, podczas celebracji eucharystycznej.

Liturgia, zwłaszcza liturgia eucharystyczna, winna angażować wiernych zarówno zewnętrznie, jak i wewnętrznie. Do takiego zaangażowania prowadzi katecheza na temat Eucharystii jako źródła i szczytu chrześcijańskiego życia. Katecheza ta ma pomóc wiernym odkrywać całe bogactwo liturgii⁴². Dzięki temu staną się oni świadomymi uczestnikami świętych czynności. Ta świadomość wyrazi się w przyjmowaniu odpowiednich postaw, wykonywaniu określonych gestów, włączaniu się w dialogi liturgiczne i w śpiew⁴³. Śpiew liturgiczny ma duże znaczenie dla przeżywania liturgii. Starannie przygotowany śpiew podczas sprawowania Eucharystii jest wyrazem radości serca, ale też podkreśla uroczysty charakter zgromadzenia i sprzyja dzieleniu się wiarą i miłością⁴⁴. Konieczna jest troska o wysoką jakość zarówno tekstów, jak i melodii, a także, aby były one zgodne z naturą i duchem liturgii⁴⁵.

Aktywności wiernych w akcji liturgicznej pomagają rozumienie dialogów między przewodniczącym celebracji a wiernymi. W nich tkwi wielka siła oddziaływania. „Aklamacje i odpowiedzi wiernych na pozdrowienia kapłana stanowią ten stopień czynnego

³⁷ Jan Paweł II, *List Vicesimus quintus annus w 25. rocznicę Konstytucji o liturgii świętej* (= VQA), n. 10.

³⁸ Jan Paweł II, EdE, n. 52.

³⁹ Jan Paweł II, *Pierwsze orędzie radiowe i telewizyjne „Urbi et orbi”* (17. 10. 1978), w: *Nauczanie Papieskie*, t. I - (1978), Poznań – Warszawa 1987, s. 4.

⁴⁰ Jan Paweł II, DC n. 12.

⁴¹ Jan Paweł II, VQA n. 10.

⁴² Jan Paweł II, DC n. 13.

⁴³ OWMR 20.

⁴⁴ Jan Paweł II, *List apostolski Dies Domini*, n. 50.

⁴⁵ *Instrukcja Musicam Sacram*, n. 54, w: *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, red. A. Filaber, Warszawa 1997.

uczestnictwa, który winien być praktykowany przez zgromadzenie wiernych w każdej formie Mszy Świętej⁴⁶.

Wartość i potrzebę aktywnego włączenia się wiernych w sprawowanie czynności liturgicznych akcentują różne obrzędy. Aktywności domaga się już sama natura zgromadzenia liturgicznego. Stanowi je wspólnota ludu Bożego, zgromadzonego, aby świętować zbawcze czyny Chrystusa. W liturgii świętuje się paschalne misterium Zbawiciela świata. Tworzenie z innymi wspólnoty eucharystycznej wymaga jednak „radosnego trudu” Uczestnicy liturgii muszą przekroczyć subiektywizm i indywidualizm na rzecz „bycia wspólnotą” Uczestnictwo w liturgii to radosny przywilej, którym zaszczyca Chrystus, gromadząc wokół siebie swoich wyznawców. Jest to przywilej położony z trudem⁴⁷

Sprawowanie Eucharystii to doświadczanie zbawienia, które jest darem Boga. Zaangażowania domaga się akt pokutny na początku celebracji. Jest on wezwaniem do wejścia w świętą rzeczywistość ze świadomością własnej sytuacji przed Bogiem i przed wspólnotą. Jest czasem do uświadomienia, że jesteśmy grzeszni, pozostajemy w niewoli grzechu oraz że grzech ma nie tylko wymiar indywidualnej winy, ale powoduje skutki wspólnotowe. Ważna jest chwila ciszy w akcie pokutnym. Jest to milczące wołanie, by Bóg nas usprawiedliwił. A On czyni to mocą misterium paschalnego Chrystusa, które ustawicznie burzy mur wrogości⁴⁸.

Do budzenia świadomości aktywnego uczestnictwa wiernych w celebracji Ofiary eucharystycznej przyczynia się proklamacja Słowa Bożego, zawartego w czytaniach biblijnych⁴⁹. „Wierni tym lepiej uczestniczą w liturgii, im ściślej jednoczą się przez słuchanie słowa Bożego, głoszonego podczas jej sprawowania, z samym Słowem Wcielonym w Chrystusie”⁵⁰. Słuchanie słowa Bożego, które w zgromadzeniu liturgicznym głosi sam Chrystus, pobudza wiernych do przyjęcia konkretnych postaw w życiu. Zapowiedzią i pewnym przejawem dynamizmu posłuszeństwa Bogu, jest aktywne uczestnictwo w celebracji eucharystycznej⁵¹.

Wyrazem czynnego uczestnictwa jest także udział w przygotowaniu darów ofiarnych⁵². Procesja wiernych do ołtarza z darami chleba i wina to nie tylko przygotowanie

⁴⁶ OWMR 7.

⁴⁷ Zob. K. Matwiejuk, *Wychowanie liturgiczne jako niezbędny element w formacji duchowej alumnów i prezbiterów*, Wiadomości Diecezji Siedleckiej 9-11 (2002), 294-303.

⁴⁸ Z. Kiernikowski, *Eucharystia i jedność*, Częstochowa 2000, s. 277.

⁴⁹ Jan Paweł II, DC n. 10.

⁵⁰ *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do lekcjonarza mszalnego*, n. 6, w: *Eucharystia w dokumentach Kościoła*, dz. cyt.

⁵¹ B. Nadolski, *Liturgia słowa*, w: *Mszał – księga życia chrześcijańskiego*, red. B. Nadolski, Poznań 1989, s. 335.

⁵² OWMR 73: Godne uznania jest, jeśli wierni na początku Liturgii eucharystycznej przynoszą chleb i wino, które staną się ciałem i krwią Chrystusa, a które przyjmuje od nich kapłan albo diakon. Obecnie wierni nie składają, jak dawniej, chleba i wina przeznaczonych do liturgii ze swoich własnych darów, ale obrzęd przyniesienia ich do ołtarza zachowuje swoją wymowę i duchowe znaczenie. Inni uczestnicy liturgii podczas obrzędu przygotowania darów złożą pieniądze albo inne dary przeznaczone na potrzeby ubogich lub kościoła. Te dary składa się zawsze poza stołem eucharystycznym.

materii dla Eucharystii, ale pogłębienie świadomości wszystkich zgromadzonych na Mszy Świętej, że uczestniczą w Ofierze Chrystusa⁵³. Tworząca się ich postawa współofiary wynika z faktu, że Eucharystia jest nie tylko ofiarą wcielonego Syna Bożego, ale także ofiarą Kościoła. Wierni tę ofiarę czynią na mocy udziału w powszechnym kapłaństwie Chrystusa. Oni przedstawiają Bogu, wraz z ofiarą swego Zbawiciela, swe duchowe ofiary. Chleb i wino są symbolem tego wszystkiego, z czym wierni gromadzą się na sprawowanie Eucharystii. Obrzęd przygotowania darów wyraża i zachęca do wejścia w służebne usposobienie Jezusa. Świadomość współudziału w ofierze wcielonego Syna Bożego stanowi nieodzowny element aktywnego uczestnictwa w sakramentalnym świętowaniu Jego dzieła zbawienia⁵⁴.

Odnowa liturgiczna, rozpoczęta przez Sobór Watykański II, pomogła wiernym stać się autentycznymi uczestnikami celebracji liturgicznych, a nie tylko widzami czy niemymi świadkami. Dokonało się to między innymi przez wprowadzenie do liturgii ojczystego języka. Dzięki temu wszyscy uczestnicy zgromadzenia eucharystycznego rozumieją teksty liturgiczne, co jest warunkiem czynnego uczestnictwa⁵⁵. Papież dziękuje Bogu także za „posługi sprawowane w Liturgii przez świeckich i za zadania podjęte na mocy powszechnego kapłaństwa, w które zostali wszczępieni przez chrzest i bierzmowanie”⁵⁶.

W celebracji Eucharystii wierni świeccy wykonują posługi **ustanowionych akolitów i lektorów**. Akolita usługuje przy ołtarzu oraz pomaga kapłanowi i diakonowi. On przygotowuje ołtarz i naczynia liturgiczne oraz w razie potrzeby rozdaje wiernym Komunię Świętą, której jest szafarzem nadzwyczajnym. Ustanowiony lektor wykonuje czytania z Pisma Świętego, z wyjątkiem Ewangelii. Może on podawać intencje modlitwy powszechnej, a gdy nie ma psalterzysty, do którego należy wykonywanie psalmu lub innej pieśni biblijnej zamieszczonej między czytaniem, wykonuje psalm między czytaniem (OWMR 98-99).

Gdy nie ma ustanowionego akolity, do posługiwania przy ołtarzu oraz do pomocy kapłanowi i diakonowi mogą być upoważnieni świeccy ministranci. Wówczas oni noszą krzyż, świece, kadzielnicę, chleb, wino i wodę. Mogą być wyznaczeni do rozdzielania Komunii świętej jako szafarze nadzwyczajni. Podobnie w przypadku braku ustanowionego lektora, czytania z Pisma Świętego mogą wykonywać odpowiednio przygotowane inne osoby świeckie (OWMR 100-101).

Funkcję liturgiczną pełnią także kantor i dyrygent chóru, którzy podtrzymują śpiew całego ludu i nim kierują, także zakrystian, który starannie przygotowuje

⁵³ W. Głowa, *Msza Święta*, Lublin 2003, s. 102.

⁵⁴ Jan Paweł II, DC n. 9.

⁵⁵ Jan Paweł II, DC n. 10.

⁵⁶ Jan Paweł II, VQA n.12. Dokument synodalny konstatuje, że wprawdzie świeccy coraz częściej podejmują odpowiednie funkcje liturgiczne, ale liczba dorosłych osób świeckich, zwłaszcza mężczyzn, zaangażowanych w spełnianie posług liturgicznych jest zbyt mała. Zdarza się jednak i to często, nawet podczas wielkich zgromadzeń, że sam przewodniczący celebracji czyta lekcje, recytuje psalm responsoryjny i wypowiada wezwania modlitwy powszechnej, Zob. *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II, w: II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Pallotinum 2001, n. 65.

księgi liturgiczne, szaty i wszystkie inne przedmioty konieczne w celebracji Mszy Świętej. Komentator zaś za pomocą objaśnień i pewnych pouczeń wprowadza wiernych w liturgię i przygotowuje ich do lepszego jej zrozumienia. Uwagi podawane przez komentatora powinny być starannie przygotowane, zwięzłe i jasne. Podczas pełnienia swej funkcji komentator stoi w odpowiednim do tego miejscu, mając przed sobą wiernych, ale nie na ambonie. Funkcje liturgiczne pełni też mistrz ceremonii, który troszczy się o należyłą organizację czynności liturgicznych, oraz ci, którzy zbierają ofiary w kościele, i utrzymujący porządek w czasie procesji (OWMR 105). Funkcje liturgiczne wiernych świeckich, proboszcz lub rektor kościoła może im powierzyć poprzez liturgiczne błogosławieństwo lub upoważnienie przekazane na określony czas.

Podstawą do wykonywania funkcji liturgicznych przez świeckich jest ich udział w kapłaństwie wiernych, którego są członkami od chrztu św. Udział wiernych w spełnianiu funkcji liturgicznych jest także wyrazem hierarchicznej struktury zgromadzenia eucharystycznego. Chrystus ustanowił w swoim Kościele „rozmaite posługi święte, które mają na celu dobro duchowe całego Ciała”⁵⁷. Podział funkcji nie przekreśla jedności zgromadzenia liturgicznego, ale tę jedność umacnia i buduje⁵⁸. Wszyscy zgromadzeni na Mszy Świętej, zarówno kapłan, jak i wierni, „są równi co do godności i działania, na skutek czego każdy, zgodnie z własną pozycją i zadaniem, współpracuje w budowaniu Ciała Chrystusowego”⁵⁹

Ojciec Święty Jan Paweł II bardzo mocno akcentuje potrzebę odpowiedniego przygotowania na spotkanie z Chrystusem w Komunii Świętej, gdyż Ona stanowi uwięzienie uczestnictwa w Ofierze eucharystycznej. Papież zwraca uwagę na istnienie dwu skrajnych postaw wobec uczty eucharystycznej: z jednej strony przesadna surowość wiernych, a z drugiej brak „głodu eucharystycznego” u tych, którzy mogliby przystąpić do Stołu Pańskiego, a jednak nie przystępują⁶⁰. Mając na uwadze niebezpieczeństwo tych zagrożeń Papież uwróżliwia zarówno duchownych jak i wiernych, aby przed przyjęciem Ciała i Krwi Pańskiej, zawsze poddawali pod krytyczny osąd własne sumienie, w myśl słów św. Pawła: „niech przeto człowiek baczy na siebie samego, spożywając ten Chleb i pijąc z tego Kielicha” (1Kor 11,28).

Zakończenie

Eucharystia objawia światu komunie Ojca i Syna w Duchu Świętym. Jest też źródłem komunii człowieka z Bogiem⁶¹. Dzięki tej sakramentalnej więzi chrześcijanin staje się w Chrystusie „nowym człowiekiem” Eucharystia jest sakramentem, w którym wierzący doświadczają osobowej obecności Zbawiciela świata. Każdy uczestnik Tajemnicy Odkupienia ma dostęp do owoców Paschy Chrystusa. Są nimi

⁵⁷ KK 18.

⁵⁸ J. Dyduch, *Udział świeckich w kulcie liturgicznym w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego*, RBL 37(1985), s. 16–28.

⁵⁹ KPK, kan. 208.

⁶⁰ Jan Paweł II, DC n. 11.

⁶¹ Jan Paweł II, *Homilia* (23. 09. 1982), w: *Podniosę kielich zbawienia*, Lublin 1986, s. 141.

synowskie „pojednania z Bogiem”, oraz udział w uczcie z ciała i krwi Chrystusa⁶². Msza Święta jest miejscem i sposobem zbawienia, które Bóg realizuje dziś wobec ludzi.

Udział w celebracji Eucharystii jest zobowiązaniem do miłości drugiego człowieka. Eucharystia, będąc doskonałym przykładem miłości Boga do ludzi, jest szkołą „czynnej miłości bliźniego”⁶³. Najświętsza Eucharystia jest także źródłem jedności wszystkich członków Kościoła. Jedność ta jest dziełem Ducha Świętego, który jednoczy wszystkich, przyjmujących ciało i krew swego Zbawiciela⁶⁴. Kościół, wspólnota uczniów Chrystusa, urzeczywistnia się w sposób najbardziej doskonały przez gromadzenie się na sprawowanie pamiętki swego Pana.

⁶² Jan Paweł II, *Encyklika Redemptor hominis*, n. 20.

⁶³ Jan Paweł II, DC n. 6.

⁶⁴ *II Modlitwa eucharystyczna, Mszał Rzymski*, Poznań 1986.